

NAŠ

Prava vera bodi vam luč,
materni jezik bodi vam ključ
do zveličanske narodne omike.
A. M. Slomšek.

DOM

List za ljudsko prosveto

Vsebina:

	Stran
Dr. Josip Hohnjec: Narodno gospodarstvo	33
Savinjka: Ne toži!	40
Dr. Antonij Biserjamski: Prlekija	40
A. Boštele — A. de Lamothe: Kralj noči	48
Dr. M. Justin: Alkohol in človeško telo	45
Za mladi svet	47
Društveni glasnik	

Letnik XVI.

Maribor.

Št. 3

Marec 1924

Listnica upravnštva. Tej številki so priložene poštne položnice, katere so v 2. številki pomotoma izostale. Naročniki, ki so naročnino že plačali, naj se jih ne ustrašijo, ampak se jih naj poslužijo za nove naročnike ali za sklad »Našega doma«. Vse druge pa prosimo, naj nam čimpreje poravnajo naročnino!

Listnica uredništva. Z današnjo številko začenjamo priobčevati krasno irsko povest »Kralj noči«, vzeto iz dobe irskih bojev za versko in narodno svobodo. Kdor želi imeti celo povest, pa še ni naročnik »Našega doma«, naj si takoj naroči »Naš dom«; sicer se mu bo godilo tako kakor tistim, ki so lansko leto hoteli imeti celo povest »Tarcizij«, a je niso več dobili. — Prleke opozarjamo na njim posvečen članek »Prlekija«, ki bo slavo Prlekov nesel po vsej Sloveniji in še čez meje naše države! — »Ne razumem vsega, kar je v »Našem domu«, se je potožil zadnjič »zvest čitatelj« »Našega doma«. »Posebno uvodniki so za nas priproste ljudi preučeni«. Prijatelj, tvoja tožba je le deloma upravičena. Priznam, da niso uvodniki take sestavljeni, da bi se pri njih kratkočasil, ampak tako, da bi se iz njih kaj naučil. Pri vsakem uku pa je treba več ali manj truda. Zato pa ne smeš od daleč malo povohati uvodnega članka, ampak prebrati ga moraš počasi in s premislekom dvakrat, trikrat! Ko si to storil, odloži list in poskusi v duhu ponoviti poglavitne misli, ki si jih našel v članku. Nato vzemi še enkrat v roke »N. d.« in še enkrat počasi preberi članek. Gotovo boš našel zopet nekaj novih misli. Če ti pa ostane kaj nerazumljivo, si to zapomni in pri prihodnjem društvenem sestanku prosi voditelja za pojasnilo. Le na ta način boš imel res korist od čitanja in se boš tudi vedno bolj izobraževal. — A. P. v D. Z veseljem bomo sprejemali take prispevke. Prosim samo: kratko, jasno, prepričevalno! — Modesta. Premalo vaje še imaš. Po drugim posnemaš obliko, ki je Tvojim mislim neprimerna. Poguma ne smeš zgubiti! — J. S. Vi ste pa huda ženska! Ko bi mogla do urednika, bi ga najbrž kar z ravnilom po hrbtu. K sreči je urednik dobro zavarovan in zaprt. Boji se Vas urednik pa tudi čisto nič in Vam danes še enkrat pove: dokler boste pošiljali tako umazana in s svinčnikom napisane »Duhteče rožice in grenko (!) trnje«, dokler se boste posluževali tako nedostojnih izrazov pri dopisovanju z uredništvom, tako dolgo bodo vsi Vaši prispevki romali ne v koš — ampak v peč! Iz pisave se spozna človek. In iz Vaše pisave, bi Vas presodil, da ne poznate ne snage, ne reda in ne ženske nežnosti. Ste pač svojim starišem »grenka« trnjeva krona! Pozdravljeni! — Višavska. Prečitajte večkrat na glas svoje pesmi. Videli boste, kolikokrat se Vam bo zalotelo. Tedaj boste spoznali svojo napako: nekatera vrstica ima preveč, druga pa premalo zlogov. Le oglasite se zopet v kratkem! Hvala za trud pri nabiranju naročnikov.

»NAS DOM« izhaja mesečno. Naročnina znaša za letos 12:50 Din., za Goriško in Istro 5 lir, za Koroško 15.000 aK, za Ameriko 1 dolar. Pri skupnih naročilih po 10 izvodov in več stane 1 izvod 12 dinarjev. Posamezna številka stane 1:50 Din. Odgovorni urednik: Marko Krajnc. Upravištvo: v Mariboru, Cirilova tiskarna. Tiska tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Rokopise je treba poslati do 1. vsakega meseca uredništvu »Našega Doma« v Mariboru, Cirilova tiskarna.

N A Š D O M

Letnik XVI.

Maribor, marec 1924.

Št. 3.

Dr. Josip Hohnjec:

Narodno gospodarstvo.

I. Temeljni pojmi.

Človek je kot razumno bitje bistveno vzvišen nad materijo (tvarino). Ta vzvišenost ga usposablja za gospodstvo nad zemljo, h kateremu ga je pozvala volja njegovega Stvarnika z naročilom, danim prvima človekoma: »Podvrzita si zemljo in gospodujta ribam morja in pticam neba in vsem živalim, ki se gibljejo na zemlji« (I. Mojz. 1, 28).

V svojem obstoju in razvoju je človek navezan na naravo, iz katere more doseči ter trajno zagotoviti zadovoljitev svojih potreb. Človek potrebuje za vsakdanje življenje, za njegovo vzdrževanje in izpopolnjevanje raznih materialnih reči: hrane, obleke, stanovanja . . .

Človekove potrebščine so raznolike in mnogobrojne ter se tičejo njegovega telesnega, duševnega in socialnega (družabnega) življenja. Čimbolj rastejo in se množijo upravičene potrebščine ter čimbolj se ojačuje njihovi zadovoljitvi namenjena človeška energija (krepkovoljnost), tembolj napreduje pri poedincih in v človeški družbi izobrazba in se množi kultura. Grški filozof (modrijan) Diogenes († 323 pred Kr.), ki je v Korintu živel v nekem velikem sodu, katerega je mogel prevaliti, kamor je hotel, in ki je macedonskemu kralju Aleksandru Velikemu na njegovo vprašanje: »Katero milost si želiš od mene«, odgovoril: »Ne zastavljam mi s svojimi ljudmi solnca«, ni nikakor kulturni ideal (vzor). Ako bi vsi ljudje bili njegovega mišljenja in ravnanja, bi bil vsak napredek človeštva izključen in onemogočen.

Da more človek zadovoljiti svoje potrebe, mora premišljeno rabiti svoje moči, to je, delati. Delo je uporaba moči, oseben napor, združen s težavami in žrtvami. Potrebe silijo k delu, k naporu in trudu ter tudi določajo pravec delu. Od kakovosti in količine porabljenega dela je odvisna mera reči, ki so človeku na razpolago za njegove potrebe. Delo v

najširšem pomenu, telesno in duševno delo, je zakon, ki zadeva ne samo človeštvo, marveč tudi poedinega človeka.

Ono delo človekovo, ki meri na to, da človek zadošča svojim potrebam ter skrbi za vzdrževanje življenja, se imenuje gospodarsko delo. In kaj je gospodarstvo?

Gospodarstvo je obseg vseh dejanj in naprav, s katerimi si skuša človek po načrtu zagotoviti pridobitev, hranitev in uporabo sredstev, ki so potrebna za zadovoljitev človeških potreb.

Poedina gospodarstva v okviru politično samostojnega naroda so v zvezi med seboj ter odvisna ena od drugega kakor udje (organi) telesa (organizma). Organska zveza vseh gospodarstev v okviru naroda se imenuje narodno gospodarstvo.

Ker se potrebe v življenju vedno ponavljajo in pomnožujejo, zavzema gospodarsko delo velik del časa v človeškem življenju. Reči, ki zadovoljujejo človeške potrebe, jemlje človek iz narave, ki ga obdaja, in te reči imenujemo dobrine.

Nekatere dobrine so s v o b o d n e, narava jih daje človeku na razpolago brez napora (solnce, zrak); druge pa so z ozirom na sedanjo in prihodnjo potrebo le v omejeni meri prisotne in dostopne ter jih je treba ali pripraviti z delom ali kupiti, in to so gospodarske dobrine.

Ker so dobrine raznovrstne in mnogobrojne, človek kot razumno bitje presoja njihovo porabnost, kakovost, količino in težavo pridobitve. Vse to odločuje o njihovi vrednosti. Vrednost je torej pomen, ki ga imajo reči za potrebe, želje, interese in cilje človeka.

Vrednost je dvojna: 1. p o r a b n a vrednost = uporabljivost reči v lastnem gospodarstvu, in sicer ali za uživanje ali za ustvarjanje drugih dobrin (produkcijska vrednost); 2. m e n j a l n a vrednost = sposobnost, ki ga kakšno dobro ima ali se mu pripisuje, da se more zamenjati za druge dobrine (n. pr. žito za obleko).

Menjalna vrednost dobrin, izražena v denarju = c e n a. Kaj je d e n a r? Nastal je iz neposrednih potreb gospodarskega prometa = zamenjave gospodarskih dobrin. Neposredna zamenjava takih dobrin je bila dostikrat prav težka, ako ne povsem nemogoča. Ako je kdo hotel svoj poljski pridelek (žito) zameniti za kak rokodelski izdelek (poljedelsko orodje), ni bilo vselej lahko mogoče, dostikrat je bilo docela nemogoče zaželjeno gospodarsko dobro dobiti takšno, kakršno je kdo želel, toliko, kolikor je želel, na določenem kraju in v določenem času. To je bil za ljudi nagib, da so splošno priljubljeno dobro, ki se je vsak čas in na vsakem kraju lahko oddalo, upeljali kot splošno menjalno sredstvo. To je denar (od grške besede *δενάριον* [denarion] = 80 h).

Kot denar so tekom časa pri raznih narodih služile razne reči: datelje, palmino olje, tobak, čaj, opeka, sol, slonokost, školjke, stekleni biseri, živalske kože, zlasti skoro pri vseh narodih živina (latinski izraz za denar = pecunia izhaja od pecus = živina). Čim bolj se je razvijala kultura, tem bolj so žlahtne kovine (zlasti srebro in zlato) izpodrinjale druge denarne vrste. Ti dve žlahtni kovini sta vsled svoje lepe zunanosti, trpežnosti, delilnosti brez vrednostne izgube, lahke oblikovalnosti ter visokosti in enakomernosti svoje menjalne vrednosti posebno pripravi za denar kot menjalno sredstvo, vrednostno merilo in plačilno sredstvo. Dandanašnji ima po vsem kulturnem svetu država izključno pravo kovati denar in urejati denarstvo (papirnati denar v Evropi je uvedba 18. in 19. stoletja).

Zamenjava dobrin se more vršiti ne samo v gotovem denarju, marveč tudi na kredit (latinki glagol credere = verovati, zaupati). Pri prometu z gotovim denarjem se dajatev in protidajatev časovno skladata. Pri kreditnem prometu pa protidajatev pade v bodočnost. Prodajalec se zadovolji z obljubo kupca, da bo v bodočnosti plačal.

Uspeh gospodarskega dela, to je, množina priskrbljenih dobrin ali z njimi pridobljenega denarja se imenuje prinos, in če od njega odtegnemo stroške, ostane čisti donos ali dohodki. Na višjih gospodarskih stopnjah je gospodarsko delo usmerjeno v tem pravcu, da se dosežejo ne samo zadostni dohodki za tekočo potrebo, marveč da se preko potrebe sedanjega časa in gotove gospodarske dobe nabere zaloga gospodarskih dobrin, ki tvori premoženje. Premoženje je torej množina gospodarskih dobrin ali denarnih vrednot, s katero človek v gotovem trenutku razpolaga brez novega gospodarskega dela, ali pa katero človek poseduje preko potrebe tekoče gospodarske dobe. Torej premoženje v širšem smislu (za sedanji hip) in v ožjem pomenu (za kakšno dobo).

Po posestniku premoženja razlikujemo zasebno premoženje, ki pripada fizični osebi (poedincu) ali juristični osebi privatnega prava (zasebnim interesom služečemu društvu), in javno premoženje, ki pripada juristični osebi javnega prava (občini, okraju, deželi, državi).

II. Gospodarske stopnje.

Gospodarsko življenje modernih kulturnih narodov je produkt dolgega razvoja. Z raznih delilnih vidikov razlikujemo razne gospodarske stopnje.

A. Po načinu priskrbe dobrin razlikujemo: 1. lov in ribarstvo. Ljudje se zadovoljujejo z živalsko in rastlinsko hrano, kakor jo nudi narava, brez dela. To je okupacija (prisvojitve) brez orožja ali s

primitivnim orožjem. Dobrine se ne skupljajo. Ni še pravega gospodarstva. 2. Pastirjevanje in živinoreja. Delo se že učinkoviteje kaže na površju, čeprav še vedno prevladuje dajalnost narave. Gospodarstvo je omejeno na veliko družino. Črede živine dajejo možnost in priliko za ustvarjenje premoženja. Tako nastane razlika med bogatimi in revnimi, med svobodnimi in sužnji. 3. Poljedelstvo. Je še vedno velika odvisnost od narave, toda sile narave in zemlje se vedno bolj podrejajo človeškemu delu. Vsled naseljenosti nastajajo početki občinske zveze individualnega (poedinega) gospodarstva. Ustvarjajo se pravna razmerja do zemlje, iz katerih nastane zasebna lastnina. Iz občinskih uprav nastajajo začetki državnih edinic. Gospodarski obrat povečini temelji na delu sužnjev. Začenja se vedno večja delitev dela in zamenjava gospodarskih dobrin. 4. Obrtništvo se razvija vedno bolj ter se loči od poljedelstva. Prebivalstvo se loči v meščanstvo in kmetištvo. Med mesto in okolico živahen gospodarski promet. Mesto naravnega zamenjave nastopi promet s pomočjo denarja. Začenja se denarno gospodarstvo. Ne samo zemljiška posest daje premoženje in čast, vedno bolj se uveljavlja kapitalsko premoženje mestne in trgovske gospode. 5. Industrializem in trgovstvo označuje poslednjo razvojno stopnjo gospodarstva, narodno gospodarstvo modernih kulturnih narodov.

B. Po stanju menjalnega prometa razločujemo: 1. Naturalno gospodarstvo. To je predvsem gospodarstvo brez prometa: nič se ne dobi od zunaj, nič se ne da ven, pridelava se in natura (v naravi), kar se potrebuje, zavzije se in natura, kar se pridelava. V postopnem napredovanju se pojavi zamena dobrin, toda neposredno, ne s pomočjo denarja. Redovitega prometa med poedinimi gospodarstvi še ni. Država pobira davke in natura ter plačuje s porabnimi dobrinami, zlasti za zemljo (fevdalni sistem). Takšno je bilo gospodarsko življenje poljedelskih narodov pred prehodom k obrti in trgovini. 2. Denarno gospodarstvo. Kovani denar je javnopravno menjalno in plačilno sredstvo. Produkcija (proizvodstvo) meri na menjalne dobrine, ki se v tržnem prometu lahko prodajo za denar. Poslednji dobi nekako proizvodno sposobnost, katere prej ni imel. Največji grški filozof Aristotel († 322 pred Kr.) je učil, da je denar zgolj menjalno sredstvo, samposebi pa je neploden „ker nima mladih“; obresti so nedovoljene. Ta nauk je potem močno vplival na srednji vek ter se zrcali v načelih velikega krščanskega filozofa sv. Tomaža Akvinca († 1274), ki je obresti označil kot oderušstvo, in v določilih katoliške cerkve, ki je na raznih zborih prepovedala dobivanje obresti. Kljub temu pa je tekom časa denar, dajanje na posodo, postal samostojen vir dohodkov, pridobitno sredstvo. Država pobira davke v denarju ter tudi plačuje v denarju.

Ta doba počenja z razvojem mestnega gospodarstva. 3. Kreditno gospodarstvo, ki je samo daljši razvoj in višja oblika denarnega gospodarstva. Denar je zakonito plačilno sredstvo in vrednostno merilo. Promet pa ne gre kakor iz roke v roko, dajatev in protidajatev so časovno ločeni. Denar se nadomešča z raznimi surogati (nadomestili), to je, s kreditnimi papirji (bankovci, menice), kojih uporabo posredujejo banke.

C. Po dolžini pota, ki ga dobrine napravijo od producenta (proizvodnika) do konsumenta (použitnika), se razločuje: 1. Domače gospodarstvo. Ves gospodarski proces od produkcije do konsumcije se vrši v istem gospodarstvu. Proizvajajo se porabne in užitne dobrine, ne pa menjalne ali blago. Menjalnega prometa med gospodarstvi ni. Vsaka hiša tvori samostojno, sebi zadoščujoče gospodarstvo. Denar kot menjalno sredstvo je nepotreben. Ta gospodarska samostojnost temelji na lastninski pravici do zemlje. Kdor nima zemlje, je nesvoboden. Hiša (dom) ni familija, kakor dandanašnji, marveč večja zveza krvosorodnih ljudi, ki skupaj živijo in gospodarijo, torej velika familija, rod, pleme. Domače gospodarstvo se je vzdrževalo s pomočjo sužnjev ter je vodilo do precejšnjega kulturnega napredka. Domače gospodarstvo je dolgo časa bilo tipična (značilna) oblika gospodarstva starih Grkov, Kartazanov in Rimljanov.

2. Mestno gospodarstvo. Produkcija se vrši za naročnike. Gospodarski krožni tok se udejstvuje na večjem teritoriju: v mestu in okolici. Razvije se delitev dela med mestom, kjer vlada obrtništvo, in med deželo, kjer ostaje poljedelstvo ter v obrti sami med raznimi panogami. Producira se za druge, pa po naročbi, to je za direktno zameno med producentom in konsumentom. Trgovina se še drži v ozadju. Obrt se vrši v obliki rokodelstva ter ima monopol na oskrbo domačega prebivalstva, konkurenca od zunaj in znotraj izključena. Prebivalstvo je z uredbami oblastev zavarovano zoper izkoriščanje s cenami ali slabimi izdelki. Rokodelci organizirani v zadrugah (cehah). Po mestih stanujejo mestni plemiči (patriciji) in rokodelci, po deželi pa plemenitaši v gradovih in kmetje, ki lezejo v vedno večjo odvisnost. Razvoj gospodarskega prometa vodi k vedno večji uporabi kovanega denarja kot menjalnega sredstva. Vendar je gospodarstvo po svojem bistvu antikapitalistično, denar kot posojilni kapital ima še malo veljave.

3. Narodno gospodarstvo. Gospodarstvo je kapitalistično. Produkcija se ne vrši po naročbi, marveč producira se blago za trg. Krožni tok dobrin se razteza na razna gospodarstva cele dežele, ki so med seboj zvezana z menjalnim prometom, razteza se celo preko narodnih mej. Produkcija se vrši na veliko, v oblikah fabriške industrije z dnevno rastočo tehnično delitvijo dela. Doba mašine, ki vsepovsodi izpodrinja ročno delo. Produkti (izdelki) so namenjeni za daljši

obtok ter navadno pasirajo celo vrsto gospodarstev, predno pridejo v roke poslednjemu konsumentu. Trgovina stopa vedno bolj v ospredje ter regulira (urejuje) in obvladuje gospodarsko življenje. Denar kot posojilni in tržni kapital je pridobitno sredstvo. Denarno gospodarstvo dobiva kreditni značaj. Rastoča ločitev produkcijskih sredstev, ki so v rokah kapitalistov (zemlja, fabrike, mašine), in delovnih sil (mezdnih delavcev) vedno bolj razširja in množi območje kapitalizma, na drugi strani razširja in ojačuje borbo delavskega stanu zoper kapitalistično izkoriščanje. 4. Svetovno gospodarstvo. Narodno gospodarstvo je nastalo z razvojem redovitih prometnih zvez med posamnimi, prej ločenimi gospodarstvi. Ta razvoj gre naprej v smeri svetovnega gospodarstva, ki je skupno gospodarstvo vseh narodov, ki občujejo med seboj, so s svetovno trgovino z vsemi njenimi posledicami vezani med seboj ter vsled mednarodne delitve produkcije in dela odvisni eden od drugega. Svetovno gospodarstvo je prometno-gospodarski pojem. Pomenja celoto mednarodnih prometnih odnošajev poedinih gospodarstev v okviru narodnih gospodarstev. Pri vseh teh zvezah in pogodbah ostane kot vodilno načelo narodni blagor, pa ne nek skupni blagor. Tako bo tudi ostalo, dokler ves svet ne postane univerzalna republika ali ogromna zveza svetovnih držav ali državnih zvez, kjer bi odpadla razlika med narodnim in svetovnim gospodarstvom.

III. Narodnogospodarska veda.

Ta veda je primeroma mlada. Pri grških in latinskih filozofih in učenjakih (pri Platonu, Aristotelu, Ciceronu i. t. d.) se nahajajo mnogoteri pametni izreki in nauki o raznih delih narodnogospodarskega življenja. V srednjem veku je prevladovala težnja dati človeku zanesljiva navodila za življenje. Teorija (znanstveno raziskovanje) je postala šele v novem veku, ko je bilo postavljeno vprašanje: „Kako postane narod bogat?“ Odgovori so bili različni:

1. **Merkantilni sistem** (trgovinski sestav), imenovan tudi colbertinizm po Colbertu (Kolbertu) († 1686), finančnem ministru francoskega kralja Ludovika XIV. Po tem nauku obstoji premoženje kakega naroda v množini kovanega denarja (zlata in srebra). Država, ki sama nima žlahtnih kovin, more priti do njih edino-le z ugodno trgovsko bilanco. Glavna naloga politične ekonomije (gospodarstva) je preprečiti ali do najmanjše mere omejiti uvoz tujega blaga, povečati pa izvoz domačih pridelkov. Zato treba na vsak način pospeševati industrijo. Ker industrija in trgovina tem bolj prosperata, čim cenejše so delovne sile, k temu pa so potrebna poceni živila, zato je glede na poljedelstvo veljalo načelo: izvozna prepoved za žito ali vsaj visoka izvozna carina, carine prost uvoz živil

od drugod. To je bil sistem vseh državnikov od 16. do 18. stoletja: cesarja Karla V., angleške kraljice Elizabete, angleškega državnika Cromwell-a, francoskega kralja Ludovika XIV., ruskega carja Petra Velikega, pruskega kralja Friderika Velikega, Habsburžanov Leopolda I. in Jožefa II.

2. Sistem **fiziokratov** (fizis = narava, kratos = moč, oblast) predstavlja prvi poskus enotne, vse narodno gospodarstvo obsegajoče vede. Ustanovitelj mu je Franc Quesnay (Kené) († 1774), zdravnik francoskega kralja Ludovika XV. Temeljni princip tega nauka je naravni red (odtod ime), iz Boga izvirajoči večni zakoni človeškega družabnega življenja. Ti zakoni morajo obvladovati in urejati tudi gospodarsko življenje ter bodo dovedli do največje splošne blaginje, ako se ne bo vmešavala državna vlast, koji samo pripada pravno varstvo. Proti dosedaj vse obvladajočemu državnemu absolutizmu so fiziokrati zahtevali za narodnogospodarsko življenje neovirano svobodo. Država naj zajamči pravno varstvo, vse drugo naj prepušča svobodni konkurenci. Po njihovem nauku je vir narodnega bogastva zemlja in njej posvečeno delo, poljedelstvo. Produktivno je zgolj delo poljedelca, ker on proizvaja nove dobrine, obrt in industrija jih samo predelava in pretvarja, trgovina pa jih spravlja iz kraja v drug kraj.

3. **Industrializem**. Utemeljitelj tega sistema je Anglež Adam Smith († 1790). Po njegovem nauku vir bogastva narodov ni ne denar, ne zemlja, marveč delo. Produktivno je vsako delo, ki meri na proizvodstvo materialnih dobrin, obrtno nič manje kot poljedelsko. Kot najboljše sredstvo za množitev narodnega premoženja pa je treba smatrati industrijo. Produktivnost pospešujeta 2 činitelja: delitev dela in svobodna konkurenca. Država ima nalogo pravnega varstva na znotraj, obrambe zoper zunanje sovražnike, v ostalem pa naj prepušča vse svobodi in konkurenci. To je nauk gospodarskega liberalizma, ki je prodril v vse države in njih zakonodaje. Vse države so pod vplivom liberalnih idej odpravile zadruge in cehe, upeljale popolno obrtno svobodo, odpravile zakone zoper oderuštvo, preustrojile agrarne zakone v smislu neomejene svobode in pravice nad zemljo. Posledica je bila gospodarski propad srednjih in nižjih slojev: obrtnega, kmetskega in delavskega stanu. Vsi ti stanovi so postali žrtev kapitalizma, ki obvladuje narodnogospodarsko življenje.

4. **Komunistični in socialistični** sestavi so nastali kot reakcija (odpor) zoper prevlast kapitala. Radikalni delavski proletariat je začel zahtevati ne samo pravičnejšo razdelitev delovnega produkta, marveč tudi odpravo privatnega kapitala, zasebne lastnine in privatnega gospodarstva. Ta socialistična in komunistična smer je kmalu našla znanstvene zastopnike, med katerimi sta Francoza S. Simon († 1825) in Karl Fourier († 1837) ter Nemca Ferdinand Lassalle († 1864) in Karl Marx († 1883). Zlasti poslednji —

njegovo glavno delo nosi naslov: „Das Kapital“ — je v zvezi s svojim pomočnikom Fr. Engels-om († 1895) smatrati kot utemeljitelj znanstvenega socializma.

5. Sistemi **srednje linije**. Gospodarski liberalizem in gospodarski socializem predstavljata dva skrajna pola v narodnem gospodarstvu. Med obema so tekom 19. in 20. stoletja nastali razni posredovalni sestavi. Med njimi se odlikuje sistem krščanskega socializma ali krščanskega solidarizma, ki je socialni in gospodarski program naše ljudske stranke.

Savinjka:

Ne toži!

Ne toži, če trpiš, nikdar
ljudem,
junaško nosi boli sam
ves tih in nem!

Tu ni tolažbe — le veruj —
je ni, —
le če si vzor, ti v srcu bol
samá zaspi.

Prikrij solzé, če so v očeh,
ker znaj,
da mnogim bile bi v zasmeh,
v prid redkokdaj.

Zato pogum! Ne toži več
ljudem,
junaško nosi boli sam
ves tih in nem!

Dr. Antonij Biserjamski:

Prlekija.

»Prlek povsod brate 'ma«. Tako sem vzkliknil, ko sem se preteklo leto malo po Srednji Evropi sprehajal. Na vožnji po Donavi proti Črnemu morju sem se vozil s Prlekom, ki živi v Rumuniji; ko sem na Dunaju pogledal v prvo cerkev, so me spoznali in pozdravili trije Prleki; v Varšavi sem se lahko razgovarjal v svoji pravi materinščini; v gornješlezkih revirjih sem našel Prleke. Isto sem doživel tudi na svojih prejšnjih potovanjih po drugih evropskih državah. Kar je žid med vsemi narodi, kar je Čeh med vsemi slovanskimi narodi, to je Prlek med Slovenci. Povsod sili naprej, povsod ga najdeš, povsod se udomači.

Ime drugih narodov je v večini temnega izvora. Zaradi našega imena se ne prepirajo učenjaki med seboj, izvor našega imena je jasen, kakor oko rib, ki plavajo po naših rekah, potokih in ribnikih. Mi govorimo mesto »prej« »prle«. To je vsa skrivnost našega slavnega imena. Tudi meje naše domovine so kaj priproste. Vso ono slovensko zemljo, ki leži med Muro in Dravo in preko Mure s ponosom imenujemo Prlekijo, četudi se ob koncu zapadnega dela tega ozemlja beseda »prle« ne

sliši pogosto. A znana in razumljiva je, kar je za naše imperialistične namene dovolj. Štiri glavne reke, ki namakajo njeno zemljo, ima Prlekija: Muro, Ščavnico, Pesnico in Dravo. Ščavnica in Pesnica sta hčerki naše zemlje, izvirate v Prlekiji in izginevate v njej. Največji mesti sta Maribor in Ptuj, a prava metropola Prlekije je svoboden trg Ljutomer, ki leži ob Ščavnici. Tudi Ormož je naše mesto, a Središče, Lenart, Trojica, Gornja Radgona in Veržej — naši trgi. V Prekmurju sta glavni središči Murska Sobota in Lendava. Drugih tudi važnih krajev ne moremo imenovati zaradi pomanjkanja prostora. Samo Jeruzalem še naj omenimo, da bodo oni, ki pijejo njegove rujne solze, vedeli, kateri zemlji se imajo zahvaliti za ta žlahtni vinski sok.

Prleški narod je sicer enoten po jeziku in krvnem izvoru, vendar razločujemo v njem po krajevnem bivanju in zanimanju Ščavničarje, Pesničarje, Murske Poljance, Goričane, Dolance, Lükarje in še morda druge. Murski Poljanci imajo lepe konje in rodovitna polja, Ščavničarji mnogo ponosa in malo bogastva, a Pesničarji mnogo živine in blatno seno. Lükarji niso samo producenti luka (čebule), ampak tudi njegovi trgovci. Prometno sredstvo za njihovo trgovino je s ponjavo (velika platnena rjuha) pokrit voz.

Prleki so poljedelci, živinorejci in vinogradniki. Murskopoljski konji so najboljši slovenski dirkači. Njih domača dirka je navadno na Male maše dan v Cvenu pri Ljutomeru. Takrat se zbere tam vsa aristokracija Prlekije, njen športni svet in druge stanovske in poklicne skupine. Ljutomersko vino — o njem mi ni treba govoriti, ono govori samo. O našem luku smo že govorili, znan je preko mej svoje lastne domovine.

Prleki zalagajo cel slovenski svet z intelgenco in s kuharicami. Na prleških tleh imamo štiri gimnazije, eno realko, dve učiteljišči, meščanskih šol niti ne štejemo. A inteligenčnega proletariata nimamo nobenega, kajti Prlek s šolami in brez šol gre kakor Japonec po širokem svetu, ako doma ne najde mesta. Analfabetov Prleki nimamo.

Prleki so verni in pobožni ljudje, ako jih drugi svet ne pokvari. Nekdaj so se radi pretepali, kar pa je sedaj prestalo. Pač pa radi pijejo vino in žganje, kar pa se bo tudi spremenilo, ako bo imel kaj uspeha voditelj antialkoholnega gibanja, dr. Kovačič, tudi sin naših ravnin iz Veržeja. Vedno rodi lastna zemlja zdravilna zelišča za domače bolezni. Romarske cerkve imamo tri: pri sv. Trojici, na Polenšaku in v Mariboru. Prleki hodijo radi na božja pota udi v Marijo Bistričko in prejšnja leta v Marijino Celje, Marija Trošt, Brezje in na Trsat. V Mariboru imamo škofa, ki pa vlada tudi čez druge Štajerce. Istotam se nahaja bogoslovje in

dijaško semenišče. Zelo veliko duhovnikov je prleškega porekla, ker dobro drevo rodi le dober sad.

Prlekija je pridna hčerka svoje matere Slovenije. Mnogo ji je že dala, a od nje ne zahteva mnogo. Kdo je dal Slovencem Miklošiča? Celo Srbi morajo biti hvaležni Prlekom, kajti srbski književni jezik imajo od njih. Ustvaril jim ga je Miklošič z Vukom St. Karadžićem. Zgodovinar Krempelj je od Male Nedelje, Danjko, ki je iznašel pisavo „daničico“, je rojen v Črešnjevcih. Slovničar Šuman je naš, pisatelj Meško je naših gričev list. Sicer pa poglej v slovstvene zgodovine: Macuna, Glaserja, Grafenauerja, tam je z zlatimi črkami ovekovečena slava Prlekije in njenih sinov na slovstvenem polju.

Tudi cerkvi smo se nekoliko oddolžili. Nihče izmed Slovencev ni dal katoliški cerkvi kardinala, mi Prleki smo dali kardinala Missia, ki je dete Murskega polja. Z vsem pravom smemo torej mi Prleki citirati Koseskega: „Papež piše: ljubi brat!“ Kak nebroj duhovnikov-kanonikov, dekanov, župnikov, kaplanov, redovnikov, redovnic je zapisano v krstnih knjigah po Prlekiji, tega še zgodovina ni mogla preiskati in ugotoviti.

Ali smo Prleki narod ali ne, še ni povsem jasno. Sicer sta bila dva Prleka na mirovni konferenci v Parizu, dr. Kovačič in dr. Slavič, toda o tem se tam ni govorilo. Na vsak način pa smo Prleki ljudje svoje vrste: delamo in umiramo doma in po celem svetu, a svoji zemlji in svojemu narečju ostanemo zvesti povsod. Vsega se lahko naučimo, vse lahko postanemo, v vsem se lahko spremenimo, toda zvestoba in ljubezen do naše zemlje, naših običajev, naših ljudi, našega jezika nam ostane. Imamo mnogo slabih strani, zelo mnogo vrlin, a med najlepšimi vrlinami je ravno ta zvestoba in ljubezen. Prlek povsod in vsikdar!

Ali je Prlekija lepa? Kadar se uredniki trudijo v znoju svojega obraza, da bi kako novo izišlo knjigo svojega političnega ali drugačnega prijatelja ugodno ocenili, tedaj ob koncu svojih dolgoveznih razmotrivanj navadno navdušeno vzkliknejo: Tolle et lege. Vzemi in čitaj! Slično odgovarjam na vprašanje; ali je Prlekija lepa dežela, z besedami: Pridi in poglej! Posebno vi izumetničeni pisatelji, pesniki, slikarji, prihajajte v Prlekijo, da vam njena krasota povzdigne dušo in vam njeni hribi in doline, vinogradi in polja, vode in rude, posebno pa ti divni ljudje oplo-dijo ustvarjajočo domišljijo, tako, da bo vaša umetnost zopet prišla na pravo višino.

Ob koncu naj izdam neko skrivnost Prlekov, katere še dosedaj nisem našel nikjer zabeležene, niti v tajnih bukvah, niti v skritih rokopisih. Kadar čuje Prlek peti pesem: „Bodi zdrava domovina, mili moj slovenski kraj!“ tedaj ga omamite besedi: „mila“ in „domovina“, njegova duša

pride v valovanje, srce se mu razširi in prevzame ga opojno, sladko mehko čustvovanje velike ljubezni do Prlekije. Kakor Prlek svojo zemljo, tako bi moral vsak Slovenec ljubiti svojo Slovenijo, državljan svojo državo, kajti vse to je naša domovina, v kateri moramo skupaj se veseliti in žalostiti, skupaj živeti in umirati.

Opomba uredništva: To Visoko pesem Prlekije bodo pač vsi prleški čitatelji „Našega doma“ brali s ponosom in uživanjem ne samo enkrat, ampak še drugič, tretjič in tudi večkrat, od kraja do konca, ter dali brati tudi drugim. A pri vsej lepoti in vsestranosti opisa bodo našli v njem veliko vrzel: pri naštevanju slavnih mož, ki jih je dala Prlekija Sloveniji in Jugoslaviji, je gospod pisatelj popolnoma prezrl našega dr. Korošca, ki je tudi zvesti sin Prlekije. Naj nam g. Biserjamski oprostí, da smo na to pomanjkljivost njegovega spisa opozorili!

A. Boštele:

Kralj noči.

(Irska povest po A. de Lamothe-u.)

Uvod.

Nebesa in pekel.

Par ur od angleške obale se dviga iz naročja valov dežela, ki jo je nebo obsulo z vsemi svojimi darovi, človek pa je nakopičil v njej vse neizmerno gorje, dežela, ki je istočasno nebo in pekel — Irska.

To je svet poln prirodnih krasot, dežela smaragdno-zelenih livad, čudežnih jezer s stotinami otočkov, to je domovina temnih jelovih gozdov, divjih bazaltnih skladov in prostranih ravní, preraslih s škrlatnim resjem. Podnebje je milo, kraji ugodni za pašo in industrijo. Na tisoče slapov grmi čez skalo, v katerem se skrivajo neizmerni zakladi raznih rud. Zares, Irsko je namenila božja previdnost za raj na zemlji, toda postala je pekel.

Kar je dal Bog, to so vzeli Angleži.

Odkar so nad Irsko zagospodarili Angleži, se je dežela kruha spremeni-la v deželo bede. Kako to?

Ko so po dolgotrajnih, krvavih vojnah protestantski Angleži naredili iz »zelene Irske« divjo puščavo, niso mislili na nič drugega, kakor kako bi si razdelili plen keltskih premagancev, ki so zakrivali edino to, da se niso hoteli odpovedati svoji katoliški veri in priznati cerkvenega prvenstva naslednikov proslulega Henrika VIII. Zato so jih sklenili ztřebiti do zadnjega moža. »Ljudomila« Elizabeta in papežinja one protestantske cerkve, ki jo toliko hvalijo radi njene verske strpljivosti, je sklenila osvojeno deželo pridobiti za reformacijo in je poslala tja celo vojsko misijonarjev.

Obenem je vlada zasegla 600.000 juter (1 jutro = 3 ha) zemlje in jih razdelila med angleške koloniste, ki so se obvezali, da ne bodo trpeli na svojih

zemljiščih nobenega Irca. Posestev oropane prebivalce je pa vlada napodila v gozdove.

Elizabetini nasledniki so to »kulturno« delo pridno nadaljevali, zasegali irska posestva in jih razdeljevali med priseljence, anglikanske Škote. Pregarne katoličane so segnali v par kantonov, jim vzeli duhovnike in jih z grožnjo najhujših kazni silili, da bi sprejeli anglikansko vero. Toda Irci so ostali stanovitni. Zato so jih Angleži preganjali in mučili na vse mogoče načine. Prodajali so jih v sužnost, jim zasegli vse premoženje, ki je presegalo 10 funtov šterlingov (= 250 K) in tri četrtine Irske razdelili med Cromwellove vojake in razne protestantske pustolovce.

Od cele Irske, ki meri 12 milijonov juter, so imeli l. 1788 v posesti protestantje 11 milijonov in le 1 milijon je bil v rokah nekaterih katoliških, večinoma angleških družin.

A to še ni vse. Načrt Anglije, iztrebiti katoliške Irce, se je ponesrečil. Narod, ki šteje 8 milijonov duš, se ne da ubiti kakor človek, ki ga zabodeš in prišel je čas, ko so se zmagovalci začeli pred očmi Evrope sramovati svojega početja. Ukinili so preganjanje z ognjem in mečem, zato pa so izdali postave, ki so sicer morale na nekrvav način, a zato nič manj sigurno. Časopisje pa je prevzelo nalogo očrnuti Irsko pred celim svetom, jo razvpiti kot deželo divjih papistov in lenuhov.

Mnogo se govori o hlapčevanju v Rusiji; toda s takozvano irsko švobodo se ne da primerjati. Če najemnik ni mogel plačati najemnine, če je zbolel, če krompir ni obrodil, ali če si je lastnik zemlje domišljeval, da bi bilo bolje, če zakupnika spodi, mu je enostavno ukazal, naj se pobere. Če ni šel takoj, je šla cela brigada, porušila hišo in ga vrgla z ženo in polnago deco ven na blatno cesto, na dež in mraz. Zanj ni bilo pravice. Na izbiro mu je bila samo smrt, izselitev ali pa Work-house, ubožnica, prava ječa, kjer je bil izroččen angleškimi rabljem na milost in nemilost.

Ko bi imel katoliški delavec vsaj to zagotovilo, da ga ne bodo pregnali, dokler redno plačuje najemnino! Toda tudi tega ni imel. Razen par izjem je bil najemnik prepuščen vsakokratnim muham svojega gospoda. Nobena zakupna pogodba ga ni ščitila; on je bil najemnik, dokler je hotel gospodar. (Tenant at will.)

Lord ali lastnik zemlje je posedoval deset-, dvanajst-, petnajsttisoč juter neobdelanega sveta. On je bil Anglež in protestant, zaničeval je Irsko in prišel tja le poredko, da preživi par dni na svojem sijajnem dvorcu, stoječem na bregu jezer v oazi cvetja in zelenja. Svoj svet je dajal za 99 let angleškemu najemniku-protestantu, ta ga je spet oddal kakim petim, šestim podnajemnikom, ki so razdelili zemljišča med domačine, irske kmete. Tudi irski katoličan mora jesti, če hoče živeti. Zato so bila zemljišča hitro razdeljena. A na njih ni bilo niti hiše, niti orodja, niti živine. Seljak je imel nekaj prihrankov, močne roke in kopico otrok, ki hočejo jesti. Spravil se je na delo, zgradil kočo, si kupil svinjo, oral, sejal in sadil. Leto poteče, trud je poplačan z uspehom. Mesto koče si sedaj postavi kamenito hišo in jo pokrije s slamo. Svinji se pridruži še krava. Krompir obeta dobro letino. Toda vseeno je v skrbeh, ker je šel podnajemnik mimo in videl sad trdega dela. In res! Dva, tri dni pozneje pride birič, ki prinaša odpoved do Mihelovega.

Kaj sedaj? Včasih se je rešil s tem, da je plačal višjo najemnino. Več ko prideja, več plača! To se vleče do dneva, ko spodleti letina in obenem zmanjka denarja. Potem pride gonjač in zarubi govedo; nazadnje se pojavi še črna, razdiralna banda (Crowbar-Brigade = ime redarjev, ki pridejo razdirat koč), prežene dolžnika in mu poruši koč.

Taki izgoni so se dogajali često brez najmanjšega povoda. Zgodovina ve o tem poročati strašne reči. Gorje pa naraste do vrhunca, če se pojavi lakota. In ta trka na vrata zelo pogosto. Deci splahnijo lica, matere umirajo, v deželi zagospodari smrt.

Ni čuda, da so ljudje trumoma prijemali za palico, povezali v culo šop bele poljske detelje (detelja je irski narodni znak) in grudo domače prsti ter odhajali v daljni svet s trebuhom za kruhom. S kosom domače ruše so nesli s seboj v tujino — ne v culi, ampak v globočini srca — ljubezen do tep-tane domovine in brezmejno sovraštvo do tlačiteljev Sasov, Sassannahs, kakor imenujejo povzročitelje svojega gorja.

Pod svobodnim ameriškim solncem se vzbudi v dušah sužnjev misel, kako bi osvobodili domovino. In ker tu niso imeli ob strani dobrih katoliških duhovnikov, bratov v preganjanju, ki bi mirili in učili odpustčati krivice, se je često razplamtil njihov srd v silen požar maščevanja in krvavega povračila. Daleč od domovine so snovali tajne organizacije, ki so pošiljale na Irsko odposlance, da skrivaj pripravijo vse potrebno za prevrat, za upor proti Angležem.

Četudi ti usodni pojavi niso bili upravičeni, ker so velika nevarnost za vero in za javni red, so vendar razumljivi, kajti zakon narave je tak, da sila rodi odpor.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. M. Justin:

Alkohol in človeško telo.

Alkohol je strup, ki se nahaja v alkoholnih pijačah: vinu, pivu, moštu, žganju, rumu itd. S to pijačo pride, če jo zavžijemo, tudi alkohol v želodec. Iz želodca pride $\frac{1}{3}$ vsega zavžitega alkohola naravnost v kri, ostanek pa se iz želodca pomakne s hrano vred v čreva, se med potom pomeša s hrano in iz črev pride alkohol v žile in od tod v srce, ki poganja po celem telesu kri iz sebe in jo zopet usrkava. Na tem potu alkohol vsepovsod vpliva na svoj način, in sicer na vse celice telesa. Kaj so to celice? Če bi djali naše telo pod povečevalno steklo, kožo, meso, živce, možgane, kost, bi videli, da sestoji iz samih celic, kakor satovje čebel v ulnjaku. Satovje poleg satovja, same celice. Pri človeku je pa ta razlika, da niso vse celice enake kot pri bučelicah, ampak vsaka celica je skoro drugačna po obliki, po velikosti. Celice v koži so drugačne kot celice v možganih. Vsaj imata pa oba vsak svojo nalogo. Med tem ko vsaka celica v satovju služi le eni nalogi, ima koža drugo nalogo kot pa možgani. Tako je telo torej vsota samih raznovrstnih celic, ki se družijo v skupine z raznoliko nalogo. Alkohol se ti priklati v vsako celico.

Ni tak kakor arsen, ali morfij ali kak drug strup, ki se vsede s posebnim veseljem le na gotove celice in tam zastavi svoje delovanje. Alkohol pokuka v vsako celico celega telesa, nobeni ne prizanaša. Med potjo, ko ga kri raznaša in ostavlja po celem telesu deloma zgori, kakor hrana, ki jo naša kri raznaša seveda v primerni obliki po telesu izgoreva in se presnavlja. — Kruh, ki ga namreč pojémo, ni kemično več kruh, ko stopi iz želodca v čreva, in v črevah se nadalje spremeni, tako tudi meso, ki ga jemo, pride kemično v popolnoma drugo obliko, snov, ko jo kri iz črev in limfnih posod vzame nase. Celice telesa pa iz krvi, ki teče mimo, rade vzaméjo nase to, kar potrebujejo za svoj obstoj, kakor če pride kramar ali kupec v gorsko oddaljeno vas, prebivalci hiš — celic, dekleta in žene, rade kupujejo to kar potrebujejo.

S tem poslom, ko kri oddaja na celice hrano, pa se utihotaplja tudi alkohol v celice. Te se ga branijo. Kot vsiljiv kramar, ko ima človek dobrih in potrebnih stvari že dosti, še pozneje nepotrebne stvari ljudem vsiljuje. Celice se nekako zvijajo, ko pride alkohol v nje, dobijo drugo obliko in izgube vodo, ovenejo. Ko alkohol neha dohajati v celice — ko ga človek več ne zavžíva — se celice hitro popravijo, vzamejo še več vode nase, kakor običajno; postanejo nekako bolj napete, njih življenska moč postane večja, češ, da se obranimo zopetnemu prihodu alkohola do nas in da nam ne odvzame vse vode in nas ne zrahlja tako hitro. Slično je to s prizorom, ko se dekleta ali žena v vasi da pregovoriti od sitnega kramarja in kupi si poleg potrebnih še kako nepotrebno slabo stvar za dober denar. Ko spozna, da je stvar slaba in nič vredna, se razjezi in vsa huda dela pesti za njimi. Čakaj, nič več me ne boš prevaril. Celice torej postanejo kot odpor proti alkoholu nekako živahnejše, čutimo se jačje in človek je dobre volje, hitrih misli, in v sebi čuti moč. To bi bilo v gotovih slučajih koristno, morda tudi dobro, toda vse do gotove meje in pod nadzorstvom in predpisom zdravnika, ki naj bi alkohol kot zdravilo predpisal v slučaju potrebe.

Če pa alkohol prihaja pogosto, dan na dan v velikih množinah v človeško telo, pa celice ovenejo, ne morejo več sproti nadomestiti izgube, v drugih delih telesa, postanejo omotene, vse življensko važne celice življensko važnih organov pa nabero okrog sebe maščobo. Celice namreč začutijo potrebo da vzamejo iz mimotekoče krvi maščobne snovi v veliki meri, jih nagrmadijo okrog sebe, kakor visok plot, preko katerega bi alkohol ne imel dostopa v celice same. Maščoba namreč zamudi alkohol, ki se vlačí okrog celic in ga nase priveže, da ne pride v celico. Tako se telo brani pred alkoholom, telo, oziroma važni organi pa se odebeljujejo in zamaščujejo. Alkoholiki, debeluharji niso torej znak krepkega

zdravja, ampak znak škode v telesu in znak, da je celica morala uporabiti vsa sredstva v boju zoper alkohol, posebno pa znak, da pivec ni stradal dobre tečne hrane. Če bi pa ne imel še dobre hrane, bi se pa maščoba v telesu samo kradla in se nosila iz manj važnih organov na organe, ki so bolj življiensko važni, ki bi zamasteli, drugod bi se pa človek sušil. Ta obramba zoper alkohol je vsepovsod. V ustih se že začne, v grlu in požiralniku se nadaljuje, v črevah in želodcu pa konča. Sluznica je na vseh teh delih odebelela, rudečkasta. Plast sluze se razteguje nad sluznico. Želodec je v sluznici otekel, rudečkasto navdahnjen, občut za sol, poper itd. je oslabil. Vedno bolj papricirana mora biti jed, da se občuti kot dobra. Da je pri tem želodec moten v svojem delovanju je jasno. Sluznica črev postane istotako odebelena, s sluzo pokrita, rudečkasto zabrekla. Svojega dela čreva ne morejo več tako vršiti kakor treba. Jetra se odebelijo, zamašče, nič več nimajo pri alkoholiku moči tako solidno delo izvršiti, kot je jetram določeno. Srce se razširi, odebeli, zamašči; mora premagati velik napor brizgalke in sesalke in vsled prevelikega napora izgublja zmožnost, da bi redno in točno vršilo svoje delo. Ledvice izgubljajo moč čiščenja, pljuča občutijo, da se jih prijemlje katar in na podlagi katarja morda še kaj hujšega, žile (vene in arterije) čutijo nered. Zunanje vene so bile dosedaj navajene, da so se v mrazu skrčile in toploto telesa ohranjevale, v vročini pa razširjale in odvišno toploto oddajale. Alkohol naredi zmedo v tej umerjenosti. Vene se napno kadarkoli je dosti alkohola in če je zunaj tudi mraz. Ni čuda, da pijanec včasih ne občuti mraza v snegu in zmrzne. Žile se poapnujejo, postanejo trde, češ, da nam ne bode alkohol ukazoval, kedaj in kako moramo imeti potrebo raztegniti, oziroma skrčiti se. Možganska mrena postane vneto, živci istotako. Sploh vsepovsod napravi alkohol nered, kakor pretepač, ki pride v gostilno, življenja je sicer tedaj več, toda težko brez škode enega ali drugega premine.

Za mladi svet.

Vojakom-novincem iz Črne gore! S težkim srcem smo se pred enim letom poslavljali od te, predragi „Naš dom“, od te, ki si voditelj, učitelj in svetovalc nam, slovenski mladini. Poslavljali smo se in odhajali daleč v pusto Črnogoro služiti kralja in domovino. V nadi smo odšli, da nas boš ti predragi „Naš dom“ obiskoval tudi v pustih vojašnicah in in nam prinašal za naše življenje potrebnih nasvetov in navodil, prinašal nam novic iz naše domovine in iz naših organizacij! A na naše največje začudenje nam naši gg. oficirji prepovedo čitanje vseh časopisov. Tako smo ostali otožni, osamljeni, brez vsake duševne podpore! V srcu verni,

na duši popolni smo odšli od svojih dragih starišev, a prišli smo med moralno pokvarjene fante-vojake, med take, ki so pripravljene vsak čas prodati, zatajiti in poteptati načela in resnico Kristusovo. Med tako ničvrednimi tovariši se je pričelo naše novo življenje! Vsak nas dobrih si je mislil: Ali bom mogel ostati tukaj pošten, veren in trden v dosedanjih svojih načelih. Slišali smo najostudnejša govorjenja, kletve, zaničevanje, in sramotenje svete vere in celo nad Boga so se podali. Vse to poslušam en čas pa si mislim: E, tovariši, z vami ne bom sklepal prijateljstva! Moja pot ostane ona po kateri sem hodil dosedaj doma! Zvest ostanem Bogu, veri Kristusovi in našim vzvišenim ciljem, ciljem naše orlovske organizacije! Vaše razgovore, ničvredni tovariši, pa naj le poslušajo osamljeno kotovje prostrane kasarne! Od začetka nisem imel dosti enakomislečih prijateljev, a počasi se jih je pričelo vedno več odtujevati tistim grdobnežem. S studom smo se obračali od teh ničvrednih, moralno propalih fantov. S tem smo jim javno pokazali, da nismo ljubitelji njihovega ničvrednega, veri in vsemu dobremu sovražnega govorjenja. Tako so bili primorani polagoma v svojo največjo sramoto utihniti!

Fantje, ki idete letos v vojake, le ta nasvet Vam dajem: Ko slišite take propalice brezvestno govoriti, vedite, da so njihove duše črne od teže in smradu sovraštva do Kristusa! Zato se umaknite daleč proč od teh brezvestnežev! Ko bodo oni videli, da Vi ne ljubite njihovega brbljanja, bodo osramočeni utihnili. Vi pa si boste v svesti, da ste zmagali! Bratje držite se tega mojega malega navodila, ki Vam ga dajem ob koncu svojega vojaškega službovanja! Vsem onim fantom, ki nas mislijo letos priti izmenit v vojake, kličem: Bodite korajžni in zvesti svojim vzorom! Imejte zavest, da je Bog z Vami! Nebojte se nikogar, osobito takih nizkih podlih kukavic ne! Težke bodo sicer skraja izkušnje za vas, a vse boste prestali! Samo bodite trdni in neustrašni in nepopustljivi! Vsem Vam bratski „Bog živi!“ od brata Orla Slavka M..., sedaj vojaka-telefonista v Cetinju, Črnagora.

Dekliškim zvezam! Tekom tega meseca se pričnejo vršiti po vseh sodnih okrajih Štajerske in Koroške okrajni sestanki Dekliških zvez. Teh sestankov so se dolžne udeležiti predvsem odbornice posameznih D. Z. V krajih pa, kjer se bodo okrajni sestanki vršili, imajo dostop tudi druge članice tamošnjih D. Z. Pozivamo vse odbore D. Z., da si v najkrajšem času pripravijo in na okrajne sestanke prinesejo: 1. kratka primerna poročila o dosedanjem delovanju svoje D. Z.; 2. na posebni poli napisan odbor svoje D. Z.; 3. Dosedanje poslovne knjige, ker bodo ti sestanki obenem tudi revizija D. Z. Čas, kraj in vse podrobnosti teh sestankov bomo objavili v »Slov. gospodarju« in še posameznim Dekliškim zvezam posebej potom okrožnic. Sestre! Na delo, da postanejo D. Z. enotno urejena, močna dekliska organizacija. Odbornice, vaša dolžnost je, da boste svoje zveze častno zastopale!

Dopisujmo! Pred seboj imam dve letošnji številki „Našega Doma“. Čitam, gledam, obračam list za listom, pa vendar nečesa ne najdem. V prvi številki sploh ni naslova „Pod vaško lipo“, v drugi pa izgleda kot da se fantje ne bodo več zbirali pod njenimi košatimi vejami. In prav ima gospod, ki piše pod naslovom: »Fantje, pozor!« Zakaj ne poročate nič? Ali Vam je premrzlo »pod vaško lipo«, pa ste jo pobrisali za peč?« Fantje v Mladiški zvezah in Orli! Ali smo res taki »zmrznjenci«, da bi samo hlače trgali po klopek okoli tople peči? Ali naj ostanemo neorganizirani, da postane naš kotichek sčasoma v dragem nam »Našem Domu« popolnoma pust in prazen? Ne! Fantje pogum! Organizirajmo in izobrazujmo se! Papir in pero v roke! Dopisujmo! Nič nas naj ne plaši strogi obraz in velika očala gospoda urednika in njegov globoki koš, — ampak, če naš dopis požre nenasitno žrelo uredniškega koša, pišimo drugič, če tudi zdaj ni milosti, pišimo tretjič, četrtič, petič in zagotovljeni bodimo, da bo tudi koš enkrat poln naših slabozadetih dopisov in navsezadnje bodemo „najboljšega“ z veselim obrazom čitali natiskanega z „tiskalno mašino“. Pa tudi to lastnost ima dopisovanje da, ako veliko pišemo, vedno bolj mislimo, se pilimo, izobrazujemo ter s tem dobimo lep slog, pa tudi veselje do naših organizacij raste, vedno bolj samozavestni smo, ogiblremo se slabih družb, gostiln, plesov in ponočevanja in ako nas žalijo razne propalice, gledamo preko njih svareče in pomilovalno. Zatoraj še enkrat, dopisujmo — dopisujmo! Da ne bi ostalo moje vabilo: „glas vpijočega v puščavi“, želi in pošilja iskrene pozdrave našim fantom vsem, pa tudi dekletom — ker to za oboje velja — z našim pozdravom: „Bog živi!“ Jože Meško iz Polensaka.

Fantje in dekleta! Da se boste odlikovali kot junaki v vseh stoternih bojih, da ne boste zgrešili poti, ki vodi k Resnici in Lepoti, Vam je poklonil pisatelj dr. M. Brumat v Gorici prelepo knjigo: „Kam?“ — Vzemite jo in berite in nasrkali se boste iz nje novega duha, ki se dviga visoko nad svetovno sebičnostjo. (Knjiga se dobiva v naših bukvarnah in stane vezana 32 Din.)

Društveni glasnik.

Zadružna vzgoja. Med najvažnejše panoge vzgoje in izobrazbe spada v današnjih materijalističnih časih zadružna vzgoja in izobrazba. Z dobro gospodarsko organizacijo bo dan temelj tudi za dobre kulturne organizacije. Zato je naloga naših izobraževalnih organizacij, da nudijo članom poleg zadružnih in gospodarskih predavanj tudi zadružno čtivo, knjige in liste. Mesečnik „Narodni gospodar“ bi morala imeti vsa društva! Stane letno 25 Din. Naroča se pri Zadružni zvezi v Ljubljani.

Vsled pomanjkanja prostora smo bili primorani izpustiti vsa društvena poročila. Objavimo jih prihodnjič. Uredništvo.

Kaj kupiš v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru?

Tiskati daš lahko

knjige, vabila, cenike, kuverte, sploh vse, kar hočeš.

Kupiš lahko:

1. Vsakovrstni papir črtan in nečrtan za pisanje, pisma, ovijanje, risalni papir, kuverte, svileni in prešan papir za kinč, zvezke trdo in mehko vezane.
2. Peresa, svinčnike, radirke, črnilo, rudečilo, barve, ravnila, sploh vse pisarniške potrebščine.
3. Trgovske knjige vsake vrste.
4. Molitvenike, šolske učne knjige, vse zabavne knjige, povesti i.t.d.
5. Rožne vence, svetinjice, podobice, kipe presv. Srca Jez. in druge, podobe, slike križe i.t.d. — Ako želiš kako reč, piši dopisnico in dobiš po pošti.

Denar naložite

najboljše in najvarnejše pri

Spodnještajerski ljudski posojilnici, r. z. z n. z. Maribor, Stolna 6

ki obrestuje po

8⁰/₀ in **10⁰/₀**

oziroma po dogovoru.

Na debelo!

DENAR

Na drobno!

si prihranite, ako kupujeje manufakturno blago v Celju, „pri Solncu“. Velikanska izbira vedno svežega vsakovrstnega oblačilnega blaga. Vsled velikega nakupa so cene konkurenčne. Za obilen obisk se priporoča

ALOJZ DROFENIK

Mera poštena!

Postrežba točna!

BRATA RODÉ & MARTINČIČ, CELJE

TISKARNA

KNJIGOVEZNICA, IZDELOVALNICA GUMIJASTIH ŠTAMBILJK

se priporoča za vsa v njeno stroko spajajoča dela, koja se točno in ceno izvrše